

Seksuel chikane i Danmark – Forslag og fakta

Indledning

Hvert år udsættes ca. 77.000 danske lønmodtagere for seksuel chikane på arbejdspladsen. Det svarer til 3,6 pct. af lønmodtagerne. Det viser nye beregninger på undersøgelsen om Arbejdsmiljø og Helbred fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA).

Tallene viser også, at seksuel chikane er udbredt på hele arbejdsmarkedet og rammer både mænd og kvinder i alle aldersgrupper. Omkring halvdelen af tilfældene af seksuel chikane kommer fra kolleger, overordnede og i færre tilfælde underordnede, mens den anden halvdel kommer eksternt fra fx kunder, klienter mv. Tallene viser også, at dem med de laveste indkomster i højere grad oplever seksuel chikane.

Til trods for de mange tilfælde af seksuel chikane føres der meget få sager. Siden 2013 er der kun blevet afgjort ca. en sag om seksuel chikane om året.

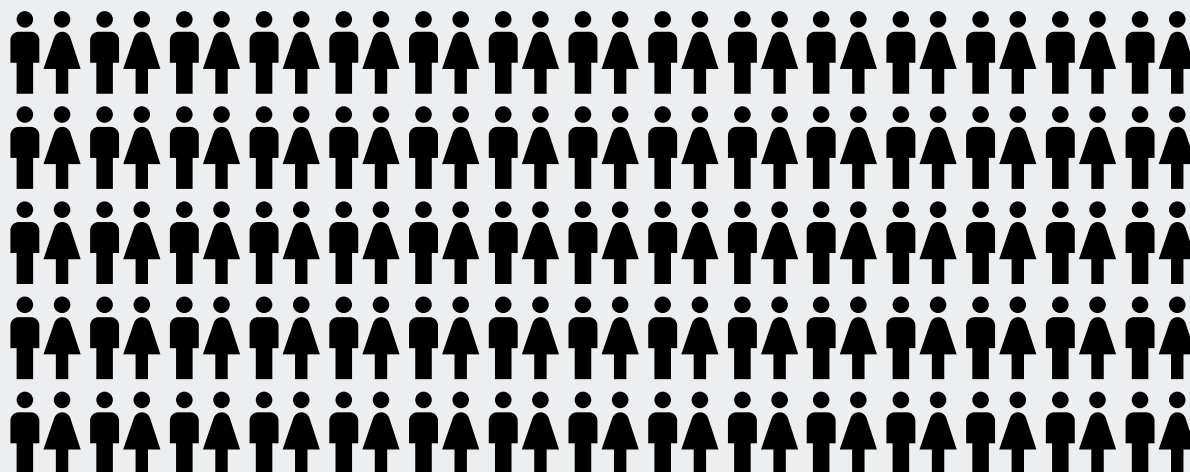
Den første metoo-bølge i 2017 satte fokus på problemet, men som tallene viser, fik den ikke så stor effekt på omfanget af seksuel chikane. Det er vigtigt for os som fagbevægelse, at den anden metoo-bølge

fører reelle forandringer med sig. Derfor mener FH, at indsatsen mod seksuel chikane skal styrkes både med lovgivning, målrettet indsats og flere ressourcer.

FH har fem krav til forandring:

1. Styrk incitamentet til forebyggelse med 'indirekte objektive arbejdsgiveransvar'
2. Hæv godtgørelsesniveauet i sager om seksuel chikane
3. Arbejdstilsynet skal udføre en særlig indsats mod seksuel chikane
4. Særligt fokus på forebyggelse af seksuel chikane overfor unge på arbejdspladsen
5. Mere præcis kortlægning af omfanget af seksuel chikane

Læs videre og få mere viden om problemets omfang, karakter og konsekvenser.

77.000

**danskere var udsat
for seksuel chikane
i 2018**

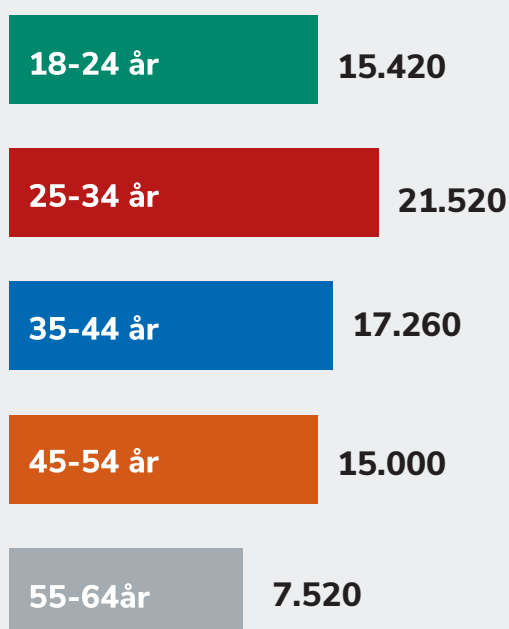
Der er en højere andel af personer i de lavere aldersgrupper, der rammes af seksuel chikane. Blandt de 18-24-årige har 8 pct. svaret ja på, om de har været udsat for seksuel chikane inden for det seneste år. Og for kvinder i aldersgruppen er tallet 11 pct., altså mere end hver tiende.

Kvinder rammes oftere end mænd af seksuel chikane, men mere end hver fjerde af de berørte er mænd.

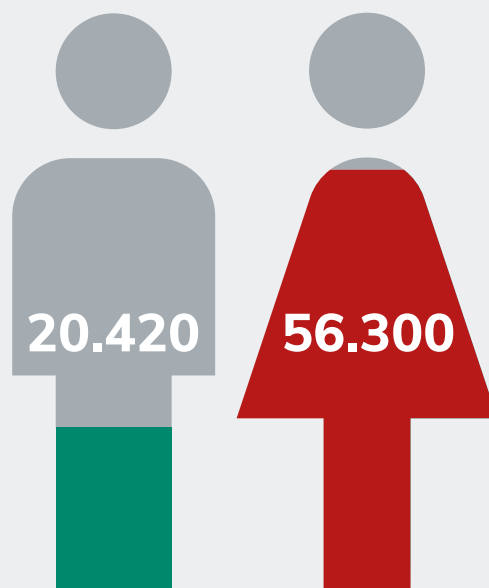
Kvinder er især overrepræsenteret, når det kommer til eksterne tilfælde af seksuel chikane fx fra borgere, kunder, gæster, klienter mv.

Det betyder dog ikke, at problemet kun eksisterer for unge mennesker. Op mod 30 pct. af alle tilfældene om seksuel chikane vedrører personer over 45 år.

Seksuel chikane, fordelt på alder

Seksuel chikane, fordelt på køn

Anm.: Undersøgelsen er baseret på spørgsmålet: Har du inden for de seneste 12 mdr. været udsat for seksuel chikane på din arbejdsplads?

Kilde: AE for FH pba. Arbejds miljø og Helbred 2018

Definitioner af seksuel chikane.

Ligebehandlingslovens definition af seksuel chikane

"Enhver form for uønsket verbal, ikkeverbal eller fysisk adfærd med seksuelle undertoner med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed, navnlig ved at skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima."

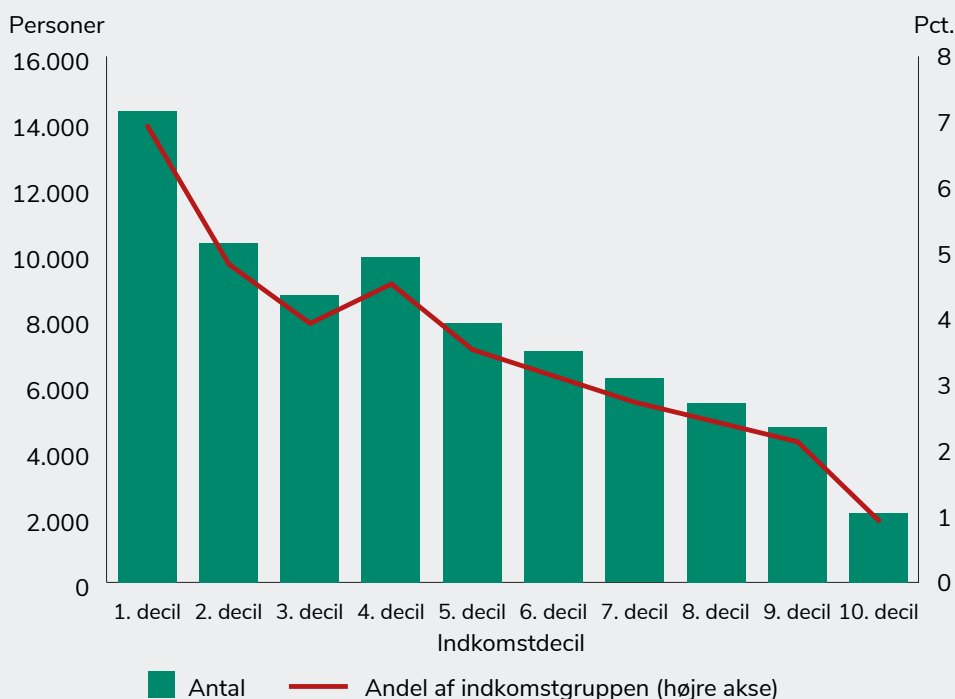
Kilde: Ligebehandlingsloven, § 1, stk. 6, og ligestillingsloven, § 2 a, stk. 3

Arbejdstilsynets definition af seksuel chikane

"Krænkende handlinger af seksuel karakter er al form for uønsket seksuel opmærksomhed og kan fx være: Uønskede berøringer, uønskede verbale opfordringer til seksuelt samkvem, sjofle vittigheder og kommentarer, uvedkommende forespørgsler om seksuelle emner eller visning af pornografisk materiale."

Kilde: AT-vejledning 4.3.1-1 udg. 2019

Seksuel chikane fordelt på indkomstgrupper

Anm.: Undersøgelsen er baseret på spørgsmålet: Har du inden for de seneste 12 mdr. været udsat for seksuel chikane på din arbejdsplads?

Kilde: Arbejdsmiljø og Helbred 2018.

Lavtlønnede og mennesker på kanten af arbejdsmarkedet er mere udsat

Seksuel chikane er således et udbredt problem på de danske arbejdspladser, og det rammer alle grupper i samfundet. Der er dog en helt klar tendens til, at personer i lavindkomstgrupper er særligt hårdt ramt.

I den nederste halvdel af indkomstfordelingen ligger andelen af personer, der har været udsat for seksuel chikane, på mere end 5 pct., mens det fx for personer i den øverste tiendedel er 1 pct.

Trykgruppens trykgrønmåling for 2019-20 viser desuden, at bestemte grupper er særligt udsatte for grov chikane. 6,5 pct. af alle de adspurgte bekræfter, at de er blevet presset til sex – eller i hvert fald forsøgt på det. For kvindelige ledige er det tal oppe på 13-19 pct., men den mest udsatte gruppe er lærlinge. Blandt de kvindelige lærlinge, der har svaret på undersøgelsen, er det hele 23 pct., der har oplevet at en overordnet eller magtfuld person har forsøgt at presse dem til sex.

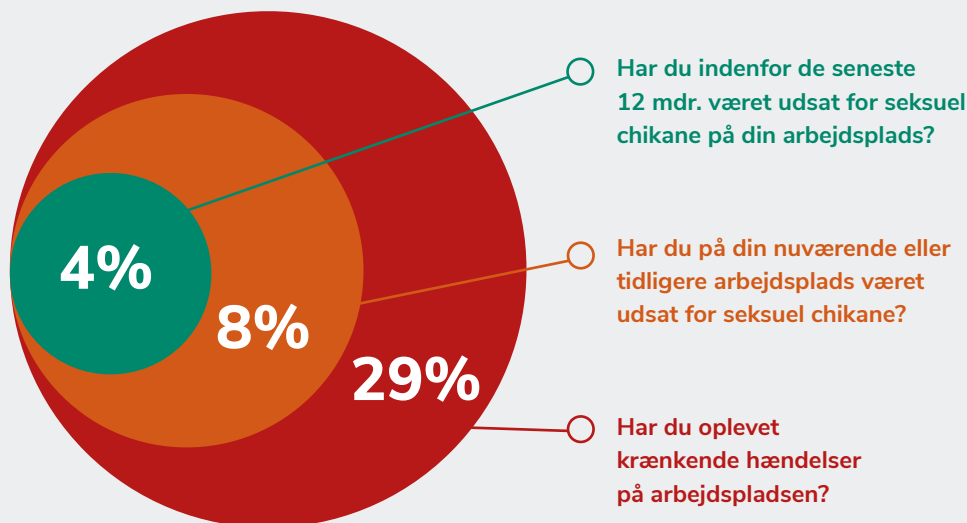
Det afspejler, at det ofte er personer, der er i en udsat position på arbejdspladsen, der rammes af seksuel chikane. Denne gruppe vil typisk også have en ringere jobsikkerhed, hvilket gør det endnu sværere at sige fra.

Boks 1

Undersøgelsen om Arbejdsmiljø og Helbred

Analysen er gennemført på baggrund af data fra Arbejdsmiljø og Helbred, som Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø har stillet til rådighed for AE. AE er alene ansvarlig for analyse, fortolkning og fremstilling af resultaterne. Udlevering af datadokumentation kan ske ved henvendelse til AE via tlj@ae.dk.

Andel, der har oplevet krænkelse af seksuel karakter på arbejdspladsen

Anm.: Spørgsmålet om, hvorvidt man indenfor de seneste 12 måneder har været udsat for seksuel chikane på arbejdspladsen, baserer sig på undersøgelsen om Arbejdsmiljø og Helbred (se boks 1). De to andre spørgsmål er baseret på en undersøgelse om seksuel chikane på arbejdspladsen foretaget af Epinion for FH (se boks 2).

Kilde: Arbejdsmiljø og Helbred samt Epinion for FH.

Kun toppen af isbjerget

Selvom 77.000 er et meget højt tal, så tyder det på, at seksuel chikane er endnu mere udbredt. For det første er tallene fra 2018, og siden da er emnet blevet mindre tabubelagt. For det andet spørges der til, om man har været udsat inden for de seneste 12 måneder.

I en nyere undersøgelse foretaget af Epinion for FH i 2019 er der spurgt bredere, om man på sin nuværende eller tidligere arbejdsplads har været udsat for seksuel chikane. Her ser vi det samme billede af, at seksuel chikane er udbredt på tværs af køn og aldersgrupper. I alt 8 pct. svarer ja til spørgsmålet, om de har været udsat for seksuel chikane.

Hvis de 8 pct. af lønmodtagerne lægges til grund, svarer det til, at ca. 180.000 lønmodtagere har været udsat for seksuel chikane på sin nuværende eller tidligere arbejdsplads.

Og ændres spørgsmålet til, om man har oplevet krænkende hændelser på arbejdspladsen af seksuel karakter er der endnu flere, der svarer ja. I alt 29 pct. af de adspurgte har oplevet én eller flere former for krænkende hændelser på arbejdspladsen, svarende til hver tredje kvinde og hver fjerde mand. Det svarer til ca. 650.000 lønmodtagere.

Krænkelserne varierer i karakter. Hver tiende har fx

oplevet uønskede berøringer, omfavnelser eller kys, mens 4 pct. har oplevet uønskede seksuelt eksplicitte e-mails eller sms-beskeder, der var krænkende.

Tallene taler sit tydelige sprog: Seksuel chikane er et udbredt problem på det danske arbejdsmarked, og det rammer bredt på tværs af befolkningsgrupper.

Boks 2

Undersøgelse om seksuel chikane på arbejdspladsen

Epinion har i samarbejde med FH foretaget en bred undersøgelse af familieleveringsbalancen og ligestilling blandt lønmodtagere i alderen ca. 18-65 år. Rapporten er udarbejdet på baggrund af 3.231 webbaserede interviews blandt danske lønmodtagere i alderen 18-65 år. Undersøgelsen er repræsentativ for lønmodtagere i forhold til køn, alder, geografi og uddannelse. Dataindsamlingen er gennemført i perioden 5. december 2018 til 7. januar 2019.

Krænkende hændelser på arbejdspladsen

Har du...

... oplevet at få tilsendt eller vist seksuelt eksplicitte billeder, fotos eller gaver, som du betragtede som krænkende?

3%

... oplevet at blive tvunget til at se porno?

3%

... oplevet at nogen blottede sig over for dig?

4%

... oplevet at få tilsendt uønskede seksuelt eksplicitte e-mails eller sms-beskeder, der var krænkende for dig?

4%

... oplevet upassende tilnærmelser, der var krænkende for dig, på sociale netværkssteder som facebook eller i chatrum på internettet?

4%

... oplevet upassende invitationer til dates?

8%

... oplevet nærgående spørgsmål om dit privatliv og/eller sexliv, som du betragtede som krænkende?

9%

... oplevet uønskede berøringer, omfavnelser eller kys?

10%

... oplevet upassende blikke eller stirren, der var ubehagelige for dig?

12%

... oplevet nærgående kommentarer om dit udseende, som du betragtede som krænkende?

13%

... oplevet kommentarer eller vittigheder med seksuelle toner, som du betragtede som krænkende?

14%

Anm.: I alt 29 pct. har oplevet én eller flere former for krænkelser på arbejdspladsen. Figuren her afspejler hvilke konkrete former for krænkelser, der er tale om. Respondenterne har haft mulighed for at vælge én eller flere krænkelser, såfremt de har svaret ja på spørgsmålet om, hvorvidt de har oplevet krænkelser på arbejdspladsen. Se boks 2.

Kilde: Epinion for FH.

Udfordringer

Seksuel chikane foregår overalt

Den aktuelle debat, hvor der har været meget fokus på medierne og det politiske liv, giver det indtryk, at det hovedsageligt er et problem i 'toppen' af samfundet. Men virkeligheden er, at sexisme og seksuel chikane findes i stort set alle brancher og typer af relationer. Særligt unge og dem med lavest indkomst er udsatte. Ligesom seksuel chikane er særligt udbredt i enkelte brancher bl.a. indenfor social- og sundhedssektoren og hotel- og restauration.

Krænkelser belaster psykisk

Den seksuelle chikane kan have store konsekvenser for den krænkede. De kan miste lysten til gå på arbejde og for nogle er det så belastende, at de føler sig tvunget til at sige deres job op. Mange oplever bl.a. psykiske konsekvenser som fx stress, depression, psykisk ubehag mv. og det har også betydning for sygefraværet. Forskningen viser, at helbredsrisikoen er ekstra høj, når krænkelserne udøves af ledere eller kolleger på arbejdspladsen.

Mange krænkelser – meget få sager

I stærk kontrast til det omfang, som vi ved den seksuelle chikane har, står det lave antal retssager. I bogen 'Seksuel chikane på arbejdspladsen' har Anette Borchorst og Lise Rolandsen Agustin kortlagt de faglige, politiske og retlige spor omkring seksuel chikane. Her kan man bl.a. læse, at der fra 1989-2016 kun blev ført omkring 150 sager – i alt. De har netop offentliggjort nye tal, som viser, at der kun er afgjort ca. en sag årligt siden 2013.

Urimeligt lave godtgørelser

Seksuel chikane er tabubelagt, og det er psykisk belastende at føre en sag om seksuel chikane. De få der fører en sag mister næsten alle deres job, og under halvdelen får medhold. Og selvom godtgørelsesniveauerne blev hævet lidt i 2018, så ligger de helt nede på omkring 33.000 kr. i gennemsnit. Det er nogle af de væsentlige forklaringer på, at omfanget af sager er så lavt i forhold til antallet, der bliver udsat for den seksuelle chikane.

Det er ikke et mål i sig selv at føre flere sager. Tværtimod er det vores ønske, at arbejdsgiverne forebygger, så der bliver færre. Men vi skal sikre et fornuftigt retsgrundlag, så der er en rimelig sandsynlighed for medhold i sager om seksuel chikane. Og et godtgørelsesniveau som er mere proportionelt med konsekvenserne for den krænkede. Det vil også skærpe arbejdsgivernes incitament til at forebygge chikane ude på arbejdspladserne.

Der forebygges for lidt

Kun en tredjedel af lønmodtagerene oplever, at deres arbejdsplads gør opmærksom på, at seksuel chikane er uacceptabelt, ifølge en undersøgelse som Epinion gennemførte for FH i 2019. Det er meget graverende, for netop forebyggelse er helt afgørende, hvis vi vil den seksuelle chikane til livs. Fokus på arbejdspladskulturen med klare normer og værdier fra ledelsen i forhold til adfærd, nul tolerance ift. seksuel chikane, klare retningslinjer og sikring af, at både ledere og ansatte har de nødvendige kompetencer til at forebygge seksuel chikane. Det er vigtige elementer i forebyggelsesindsatsen.

Krænkelser kan være svære at afdække

På trods af det store omfang af seksuel chikane er det sjældent, at Arbejdstilsynet giver påbud pga. seksuel chikane. Det skyldes bl.a., at det ikke er lige til at spotte, om medarbejdere har været udsat for krænkelser. Afdækning af det psykiske arbejdsmiljø kræver bl.a. samtaler med de ansatte og ledelsen og derfor er det nødvendigt, at Arbejdstilsynet tildeles flere ressourcer til en øremærket indsats mod seksuel chikane.

Der er store mørketal

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) gennemfører hvert andet år en stor undersøgelse om arbejdsforholdene på danske arbejdspladser. I undersøgelsen stilles alene spørgsmål til, om den pågældende har været udsat for seksuel chikane, men flere undersøgelser, bl.a. Epinion for FH i 2019, viser, at tallet er langt større, hvis der spørges ind til konkrete hændelser med uønsket seksuel opmærksomhed.

FH's anbefalinger

1

Styrk incitamentet til forebyggelse

FH mener, at arbejdsgiverne skal have et såkaldt 'indirekte objektivt ansvar' for seksuel chikane. Vi foreslår konkret, at ligestillingsloven ændres, så arbejdsgivere fremover skal hæfte for chikane, der udøves af kollegaer, kunder, klienter og andre,

som den ansatte i kraft af arbejdet kommer i kontakt med, medmindre arbejdsgiveren kan godtgøre, at der forud for chikanen har været iværksat passende forholdsregler.

2

Hæv godtgørelsesniveauet

Godtgørelsesniveauet skal hæves til et mere rimeligt niveau på linje med godtgørelser for usaglig afskedigelse ved graviditet og barsel, som er op til 12 måneders løn.

3

Arbejdstilsynet skal udføre en særlig indsats mod seksuel chikane

Det skal sikres, at Arbejdstilsynet har tilstrækkelige ressourcer og fører målrettet og effektivt tilsyn med seksuel chikane. Der skal samtidigt være særligt fokus på kollektiv forebyggelse, arbejdspladskultur og magtu-

4

Særligt fokus på forebyggelse af seksuel chikane blandt unge

Det bør være et særligt fokus på at forebygge seksuel chikane overfor unge både hos Arbejdstilsynet og i andre sammenhænge. FH ønsker at få tilbagerullet ændringer i restaurationsloven fra 2017, der gør at unge under 18 år må udskænke alkohol, som en del af deres arbejde.

5

Mere præcis kortlægning af omfanget af seksuel chikane

Der bør sikres en mere retvisende og præcis kortlægning af den seksuelle chikanes omfang på arbejdsmarkedet. Derfor arbejder FH for, at NFA-undersøgelsens spørgeramme udvides, så der spørges til konkrete hændelser med uønsket seksuel opmærksomhed.